

HISTORISCH GENOOTSCHAP ROTTERODAMUM

Inleiding

Het Historisch Genootschap Rotterdam is in 1947 opgericht met het doel de belangstelling voor de geschiedenis van Rotterdam en omgeving te bevorderen.

Roterodamum zet zich met grote toewijding in voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed en voor de geschiedenis van de stad. Dat gebeurt aan de hand van lezingen, excursies en het zoeken naar historische verbanden met de actualiteit. We ontmoeten elkaar op interessante plekken in de stad of in de regio. Roterodamum publiceert drie à vier keer per jaar het magazine 'Kroniek', verstuurt digitale nieuwsbrieven, geeft het 'Essay Roterodamum' uit en documenteert de stad in het 'Rotterdams Jaarboekje'.

Roterodamum heeft meerdere dochterinstellingen die zorgdragen voor activiteiten onder de paraplu van Roterodamum: de Stichting Bijzondere leerstoel Roterodamum geschiedenis van Rotterdam; een monumentencommissie die jaarlijks het monumentenschildje uitreikt, de Dutilhprijs die tweejaarlijks wordt uitgereikt voor het beste boek over Rotterdam en bijvoorbeeld de Stichting Rotterdam is vele Dorpen, een samenwerkingsverband tussen verenigingen, stichtingen en oudheidkamers die zich in alle delen van Rotterdam bezighouden met het bewaken en beschrijven van al dat moois dat in de loop der eeuwen is gebouwd en gebeurd.

Het afgelopen jaar

Na een bijzonder en ook intensief Jubileumjaar in 2022 waar Roterodamum het 75 jarige jubileum vierde, haakten we in 2023 weer in op het gebruikelijke ritme van de vereniging met de lezingen en bijeenkomsten, de zogenaamde Roterodamum Cafés, de Kronieken en het jaarboekje. En in toenemende mate weten we onze leden en geïnteresseerden te informeren via de digitale nieuwsbrieven, via de website en de social media kanalen.

Bijeenkomsten

Er zijn in 2023 negen Roterodamum Cafés georganiseerd.

- Het onderwerp van het Roterodamum Café in januari was de Watersnoodramp. In 2023 is het zeventig jaar geleden dat Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant door de ramp werden getroffen. Koos Hage vertelde over zijn eigen ervaringen en evacuatie naar Rotterdam, de stad waar hij later zou gaan wonen en werken. Veel evacués werden in Rotterdam opgevangen, nadat ze per boot aankwamen.
- Het Roterodamum Café op 16 februari vond plaats in het Stadsarchief. Onderwerp was het Rampjaar 1672. Ingmar Vroomen zette aan de hand van originele documenten uiteen wat er allemaal speelde tijdens het rampjaar in Rotterdam.
- Op 16 maart was het Roterodamum Café op het ss Rotterdam. Klaas Krijnen, voorzitter van de Stichting behoud stoomschip Rotterdam, vertelde over de historie en rijkdom van het schip. Ruim honderd belangstellenden woonden de lezing bij in de Queens lounge. Klaas Krijnen vertelde een heel interessant verhaal: over de architecten, de kunstenaars. De kunstenaars waren vaak gekoppeld aan een architect. Bij de rondleiding kregen wij veel kunstwerken te zien: bronzen beeldjes, glaswerk in het trappenhuis, schilderijen, omkeerbare bankjes, een loodveterkunstwerk van Wally Elenbaas, prachtige plafonds en de Tropicbar als pronkstuk.
- Tijdens het goed bezochte Roterodamum Café op 20 april nam Iman van den Bosch ons mee in het verhaal over Rotterdam en de Zeemanspot. De Zeemanspot was een verzetsorganisatie die gedurende de bezetting van Nederland in de Tweede Wereldoorlog financiële steun verleende aan de families van buitengaats verkerende Nederlandse zeelieden.
- Op woensdagmiddag 17 mei stond het Roterodamum Café in het teken van de Opbouwdagen. In het historische Gemaal op Zuid vertelden Christophe Cornille (Gemeente Rotterdam, Stadsontwikkeling) en Jan Grevink (Stichting Oude Plantage) over het nieuwste nog aan te leggen park in de Maashaven en het oudste, – maar eigenlijk een wederopbouwpark- van Rotterdam: de Oude Plantage.
- Op 15 juni heeft Han Timmer na de Algemene Ledenvergadering van Roterodamum in het Witte Paard in Vreewijk een lezing gegeven over het Rotterdamse architectenbureau De Roos en Overijnder: over bouwen voor havenbaronnen en arbeiders.
- Tijdens de Open Monumentendagen 2023 waren we op zondag 10 september met het Roterodamum Café te gast in Verhalenhuis Belvédère. Het thema van de Open Monumentendagen was Levend erfgoed en het Verhalenhuis aan de Rechthuislaan op Katendrecht is al meer dan een decennium lang dé plek in Rotterdam waar immaterieel erfgoed verzameld, bewaard en gekoesterd wordt.

Voor deze gelegenheid vertelden Jorge Lizardo en Melanie Soares over Kaapverdiaans erfgoed in Rotterdam, dat de grootste Kaapverdiaanse gemeenschap kent buiten de eilandengroep. Zij hebben veel invloed op zowel cultureel als politiek gebied in de eigen (Rotterdamse) gemeenschap.

- In Roterodamum Café op donderdag 19 oktober in het theater van Boekhandel Donner presenteerde Margot Heijnsbroek haar boek 'De wereld van mijn voormoeders – Een r.-k. landarbeidersfamilie op Flakkee en in Rotterdam (1851-1959)'.
- Op donderdag 16 november was het laatste Roterodamum Café van 2023 in het Stadsarchief. Aanleiding voor dit bezoek was de tentoonstelling 'Koloniaal Rotterdam in het archief'. In 2023 is het 150 jaar geleden dat in 1873 een einde kwam aan de slavernij.

Publicaties

Magazine de Kroniek

In 2023 zijn drie nummers uitgebracht van het magazine de Kroniek in een oplage van circa 2000 stuks met als onderwerpen o.a:

- Bunkers en noodwinkels, bouwactiviteiten in Rotterdam tijdens de bezetting
- Hoe de familie Chabot voortleeft in Rotterdam
- Het Rotterdamse Architectenbureau De Roos & Overijnder, ontwerper van het "Oomspand", Rijksmonument aan de Maaskade
- Het SS Rotterdam als erfgoed
- Honderd jaar Volkskracht
- Amerikaanse militairen in Rotterdam en Hoek van Holland
- Open Monumentendag
- Boekbesprekingen, agenda's en meer.

Jaarboekje 2023

Op woensdag 8 november is het Rotterdams Jaarboekje 2023 gepresenteerd in het Schielandshuis. Het uiterlijk van het jaarboekje is ingrijpend veranderd. Manifesta idee en ontwerp heeft een nieuw grafisch ontwerp gemaakt met meer kleur en meer beeld. Ook aan de opzet is het een en ander gewijzigd. De redactie heeft enkele oude rubrieken geschrapt en nieuwe geïntroduceerd. In deze editie een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen van het afgelopen jaar en met negen in memoriams worden prominente Rotterdammers

herdacht die in 2022 zijn overleden. De hoofdmoot van het jaarboekje wordt als altijd gevormd door de historische artikelen. Drie daarvan behandelen de geschiedenis van Joods Rotterdam. Er was zoveel belangstelling voor de presentatie dat de capaciteit van de zaal niet toereikend was. Voor wie geen plaats had kunnen bemachtigen was het mogelijk om de bijeenkomst online te volgen. Na een toelichting van Jantje Steenhuis op de nieuwe vormgeving en de inhoud van het jaarboekje gaf Anne Schram Ouweneel een lezing over het vergeten verhaal van het Joods Lyceum Rotterdam 1941-1943. Het eerste exemplaar van het Rotterdams Jaarboekje 2023 is overhandigd aan Chris den Hoedt, voorzitter Joodse Gemeente Rotterdam.

Kinderboek

We zijn er zeer trots op dat het historisch kinderboek dat Roterodamum in 2022, als onderdeel van het jubileumjaar, cadeau heeft gedaan aan alle kinderen in groep 7, in 2023 geselecteerd is als een van de best verzorgde boeken. 'Van Rotte tot Roffa was tot eind december 2023 te zien in het Stedelijk Museum in Amsterdam op de tentoonstelling 'De best verzorgde boeken'.

Digitale nieuwsbrief en social media

- In 2023 zijn 9 digitale nieuwsbrieven verschenen met nieuws, agenda en tips van Roterodamum en over Rotterdam en haar geschiedenis en Rotterdams erfgoed
- Eind 2023 waren er 1684 nieuwsbrief-abonnees
- De website in 2023 had 116.179 bezoeken waarvan 35.961 uniek
- Op Facebook heeft Roterodamum op dit moment 937 pagina-likes en 1035 volgers
- Het aantal volgers van het Instagram account is gestegen naar 583 volgers.

Bestuur

Tijdens de ledenvergadering van 15 juni 2023 heeft de formele wisseling van de penningmeester van Roterodamum plaatsgevonden. Jannie Pietersma heeft het stokje overgenomen van Chris Opgenoort. Na het afscheid van Coby Hartsuiker in 2022 hebben we in de tweede helft van dat jaar nog gebruik mogen maken van haar kennis in de overdracht naar de nieuwe penningmeester en de nieuwe vrijwilligers die zich onder andere met de ledenadministratie bezig houden. Begin 2023 was er een grote verrassing voor Coby en een terecht eerbetoon met de Erasmusspeld die door Wethouder Cultuur Said Kasmi bij het eerste Roterodamum Café van 2023 werd opgespeld.

Het bestuur in 2023 bestond uit de volgende bestuursleden:

- Ton Wesselink - voorzitter
- Jannie Pietersma - penningmeester
- Tim de Haan - secretaris
- Jeanette Bronts
- Luuk de Boer
- Jantje Steenhuis
- Paul van de Laar
- Ingrid de Jager

Leden

De teller voor het aantal leden van Roterodamum stond op 31 december 2023 op 1671. Daarmee is het ledenaantal gedaald in vergelijking met 2022 en na een periode van een redelijk stabiel ledenaantal onder de streep. In 2023 hebben we weer de nodige nieuwe mogen verwelkomen maar merken we met name door het natuurlijke verloop in het ledenbestand, het saldo onder de streep zichtbaar is afgenomen

Financiën

Na de extra activiteiten in 2022 in het kader van ons 75-jarig jubileum en de uitgave van het boek Rotta tot Roffa, zijn de activiteiten in 2023 weer teruggebracht naar het normale niveau. De restauratie van de Bijenkorfsteen is in 2023 gestart en betekende enkele grote uitgaven. Deze uitgaven worden gedekt door de bestemmingsreserve. De fondsenwerving in 2022 heeft voldoende middelen opgeleverd om de kosten voor restauratie, plaatsing en onderhoud te dekken. De Bijenkorfsteen zal in 2024 teruggeplaatst worden.

We sluiten dit jaar af met een exploitatieverlies van ca. € 2.600 Ondanks de nieuwe aanmeldingen is het niet gelukt de kosten volledig te dekken. De toenemende inflatie in 2023 heeft tot relatief hogere kosten geleid voor de uitgave van Kroniek, maar ook de activiteiten zoals het Roterodamum café. In 2024 zullen we nog kritischer kijken naar de kosten en het aantal activiteiten.

Bijzondere Leerstoel Geschiedenis van Rotterdam

In maart 2023 promoveerde Vincent Baptist op, [*Pleasure Near the Port. Spaces and legacies of notorious entertainment culture in 20th-Century Rotterdam*](#). In 2022 is Matthijs Dicke gestart met zijn onderzoek naar K.P. van der Mandele. Hij heeft zich het afgelopen

jaar vooral geconcentreerd op Van der Mandele's internationale betrekkingen. Samen met Hilde Sennema naar Jan Backx en de biografie van Oud, te schrijven door Boris van Haastrecht (Rijksuniversiteit Groningen) kunnen we hopelijk nieuwe conclusies trekken over de unieke wederopbouwgeschiedenis van Rotterdam.

Op 17 februari presenteerden Paul van de Laar en Peter Scholten, *De Echte Rotterdammer komt van buiten*, in Verhalenhuis Belvédère presenteren. Bij die gelegenheid hield wethouder Faouzi Achbar (Welzijn, Samenleven en Sport) een persoonlijk verhaal waarom de migratiegeschiedenis voor hem en Rotterdam zo'n belangrijk onderwerp is. Peter Scholten en Van de Laar hebben de op diverse seminars, media- en publieksbijeenkomsten gepresenteerd. Voor de leerstoel is daarmee het migratie-onderzoek naar Rotterdam afgerond.

In 2023 is naast het keuzevak *Urban history: Rotterdam in Global Perspective* ook het vak Port Cities Cities in Barcelona verzorgd voor de internationale GLOCAL (Global Markets; Local Creativities). Tevens is Van de Laar gevraagd om in 2024 een cursus te verzorgen voor HOVO, Hoger Onderwijs voor Ouderen.

De leerstoel is ook nauwe verbonden met het nieuwe instituut PortCityFutures, een interdisciplinaire onderzoeksgroep van Leiden, Delft en Erasmus Universiteit geleid door Carola Hein van TU Delft, dat het afgelopen jaar zeer actief is geweest (<https://www.portcityfutures.nl/home>). In dit verband heeft de leerstoel zich vooral gericht op economische, ecologische en energietransities in de Rotterdamse haven en welke lessen we hieraan kunnen verbinden? Een voorzet is gedaan in een blog 'Gattopardian Transitions: Misleading Narratives in Port City Futures', Blog PortCityFutures, 15-6-2023. <https://www.portcityfutures.nl/news/gattopardian-transitions-misleading-narratives-in-port-city-futures>. Naar aanleiding van deze blog is een opiniërend artikel 'Are European ports heading towards a green transition?', The Parliament, 28-8-2023, <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/europe-ports-green-gattopardian-transition-shipping>. Vanwege de betrokkenheid bij de transitie-agenda is Van de Laar in 2023 ben ik gevraagd om toe te treden tot de regiegroep Resilient Delta. <https://convergence.nl/resilient-delta>. Deze groep houdt zich onder andere bezig met scenario's voor de toekomstige haven van Rotterdam.

Het internationale mede door HGR georganiseerde symposium *150 years New Waterway. History and future of shipping channels* heeft geleid tot een internationale publicatie samen met Carola Hein, Sabine Luning, Han Meyer, Stephen Ramos (eds) Laar (eds), 'Special issue Urban Planning Shipping Channels in Transition: Rethinking Spatial, Economic, and

Environmental Dimensions. From Sea to Hinterland', *Urban Planning* 2023, Volume 8, Issue 3, 259–262; <https://doi.org/10.17645/up.v8i3.7619>.

De leerstoel heft veel media-attentie opgeleverd. Vooral van belang is dat vanuit de leerstoel in nauwe samenwerking met Maritiem Museum Rotterdam en het Rotterdam Centre for Modern Maritime History van Erasmus Universiteit eind 2023 een projectvoorstel is ingediend Rotterdamse maritieme families en hun erfgoed: 1960-2000. Dit voorstel is onderdeel van de Infrastructuur Maritiem-Historisch Onderzoek Nederland 2.0. Het werk in de haven, dat zwaar en onveilig was, creëerde een sterk gemeenschapsgevoel bij de arbeiders, in zowel hun dagelijks werk als hun persoonlijk leven. De arbeiders voelden zich lid van een 'havenfamilie', waartoe hun collega's behoorden, hun gezinnen én andere naaste verwanten. Echtgenotes en moeders boden een thuisbasis en vervulden binnen de gemeenschap een spilfunctie. Naar ons idee waren deze sociaal-culturele familienetwerken en de rol van de vrouwen in die netwerken belangrijker dan tot dusverre onderkend wordt. De introductie van de container bracht grote veranderingen in het werk in de haven. Welke gevolgen de transitie naar de moderne tijd had voor de Rotterdamse havenfamilies is het centrale thema van dit project. Daarbij onderzoeken wij tevens de maatschappelijk relevante stelling dat sociaal-culturele netwerken, zoals de havenfamilies, in de toekomst even belangrijk zijn bij de keuze voor een maritiem beroep als zij in het verleden waren. In het voorjaar van 2024 hoorden we dat het voorstel is goedgekeurd. Per 1 september 2024 zullen twee PhD's met hun onderzoek starten.

Monumenten

Begin 2023 heeft Historisch Genootschap Roterodamum in samenwerking met de Vereniging Stedebouwkundig Wijkbehoud (Hillegersberg, Schiebroek, Terbregge) en Heemschut de gemeente Rotterdam verzocht de gemeentelijke monumentenstatus toe te kennen aan Straatweg 8 (de vroegere Bergweg). Aanleiding tot het verzoek was het ingetreden verval van het woonhuis in chaletstijl en het risico dat bij verkoop sloop anders niet zou kunnen worden vermeden. In goed overleg met de gemeente is aan dit verzoek gevolg gegeven.

Tijdens Open Monumentendag werd op Parklaan 8 het jaarlijkse Monumentenschildje uitgereikt aan de eigenaren van het Elevatorhuis. Een zeer verdiende restauratie met indrukwekkend resultaat waaronder energielabel A voor het rijksmonument! Vroege technische renovaties zijn zichtbaar gehouden evenals gebruikssporen. Verder is het gebouw opgeschoond inclusief goede ingrepen in het dak, waardoor het licht in het gebouw is teruggebracht. De grote wens van de eigenaren: kunnen de originele glas-in-lood ramen,

die zich nu nog in het depot van Museum Rotterdam bevinden, terug worden gebracht naar hun oorspronkelijke plek in het Elevatorhuis?

Het overleg over de Bijenkorf Beeldengroep verloopt al geruime tijd, maar toch ook met gestage voortgang in 2023. Al bijna twee decennia spant Historisch Genootschap Rotterdam zich in om het kunstwerk dat de gevel van Dudok's Magazijn De Bijenkorf decoreerde weer een passende plek te geven in Rotterdam.

De Bijenkorf Beeldengroep is een geweldig monumentaal kunstwerk en een mooie herinnering aan de periode van voor de oorlog. Na succesvolle crowdfunding- en fondsenwervingsacties in 2022, is in 2023 officieel opdracht gegeven aan Restauratiebedrijf Meesters-In om te starten met de restauratie. Het kunstwerk wordt in 2024 teruggeplaatst op de Coolsingel.

Vanuit de gemeenteraad is Rotterdam verzocht in te spreken bij de Erfgoedagenda. Nieuw zijn de aanwijzingsprogramma's voor Post 65, religieus erfgoed en schoolgebouwen. De factor tijd is daarbij een aandachtspunt en het overleg houdt te weinig rekening met besluitvorming over de verkoop van vastgoed.

Het overleg met het College op hoofdlijnen van beleid is dan ook een aandachtspunt. Rotterdam heeft uitgesproken dat op belangrijke dossiers zoals het Schielandshuis en Boijmans en de herbestemming van scholen, de grip op erfgoedwaarden zorgen baart. Door het College is toegezegd het overleg op korte termijn te verbeteren.

Volg ons

Bent u ook trots op Rotterdam en geïnteresseerd in het verleden van de stad en voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed? Volg Rotterdam dan ook op Instagram, Facebook of Twitter.

Augustus 2024